

Zakonski okvir zaštite pisane baštine u Republici Hrvatskoj

Škorić, Tamara

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:242409>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske znanosti

Tamara Škorić

Zakonski okvir zaštite pisane baštine u Republici Hrvatskoj

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Damir Hasenay

Osijek, 2020.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studiji Informatologije

Tamara Škorić

Zakonski okvir zaštite pisane baštine u Republici Hrvatskoj

Završni rad

Društvene znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti, knjižničarstvo

Mentor: prof. dr. sc. Damir Hasenay

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 14. rujna 2020.

Tamara Škorić 0122225658
ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Rad se bavi utvrđivanjem zakonskog okvira zaštite pisane baštine Republike Hrvatske. Postoji niz zakona, propisa, pravilnika, konvencija i dokumenata kojima se regulira i propisuje zaštita kulturne baštine na međunarodnoj i državnoj razini. UNESCO i IFLA su organizacije koje su imale veliki utjecaj na oblikovanje zakona u Republici Hrvatskoj. Preteča zaštite je valorizacija kulturne baštine, u ovome slučaju pisane kulturne baštine, kako bi se utvrdila vrijednost i značaj za zajednicu sada i u budućnosti, te kako bi se u konačnici donijela odluka i način na koji će se spomenuta građa zaštititi. Zaštita pisane baštine je složen proces koji zahtijeva posjedovanje znanja i određenih vještina koje su potrebne za njezinu provedbu. Bez obzira na kompleksnost procesa zaštite pisane baštine, ona se na vrlo sličan način provodi u svim spomenutim ustanovama, te se popisuje i evidentira u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske. Pisana baština je prilično osjetljiva jer se pojam uglavnom odnosi na rukopise i/ili knjige koje su pisane ili tiskane na papiru. Iz tog razloga, bez obzira na stvaranje kopija i digitaliziranja građe, važno je sustavno i redovito provoditi zaštitu koja je propisana zakonima i normama kako bi ona ostala dugo očuvana u originalnom obliku.

Ključne riječi: pisana baština, zaštita, zakonski okvir, AKM ustanove

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Baština – definicija i pojam	2
2.1.Vrste kulturne baštine.....	3
2.2.Valorizacija kulturne baštine	3
3. Pravna dimenzija zaštite kulturne baštine	4
3.1.Međunarodni pravni okvir zaštite kulturne baštine	4
3.2.Zakonski okvir zaštite pisane baštine u Republici Hrvatskoj.....	6
3.3.Registar kulturnih dobara.....	6
4. Zaštita pisane baštine u AKM ustanovama Republike Hrvatske	7
4.1.Zaštita pisane baštine u arhivima	7
4.2.Zaštita pisane baštine u knjižnicama	8
4.3.Zaštita pisane baštine u muzejima	10
5. Zaključak.....	12
6. Literatura.....	14

1. Uvod

Baština predstavlja zajedničko dobro čovječanstva te iziskuje zajedničku brigu. Baština je nastala u povijesti i nasljeđuje se od predaka, a čuva se i štiti u sadašnjosti za buduće korisnike. Dijeli se na prirodnu i stvorenu, a stvorena nadalje na materijalnu, nematerijalnu i podvodnu.¹ Pod materijalnu baštinu pripada pisana kulturna baština koja predstavlja skup jedinica koje nose informacije i sadrže u sebi baštinsku vrijednost.² Prije određivanja koraka potrebnih za zaštitu, baštinu je važno vrednovati, tj. valorizirati. U postupku vrednovanja određuje se vrijednost kulturne baštine te se na temelju nje određuju zakoni, propisi i smjernice vezane uz njezinu zaštitu.³ Zaštita kulturne baštine regulirana je zakonskim aktima, smjernicama i propisima te strategijama na međunarodnoj i nacionalnoj razini.⁴ UNESCO i IFLA se ističu kao bitnije organizacije koje određuju i propisuju razne smjernice i pravilnike vezane uz zaštitu kulturnog dobra. Uz utjecaj na međunarodnoj razini, ostavljaju trag i u državnim zakonima Republike Hrvatske (RH).⁵ Temeljni zakon predstavlja *Zakon o zaštiti kulturnih dobara* u kojem se općenito definiraju načini određivanja kulturnog dobra, načini zaštite i očuvanja.⁶ Bitnu ulogu u očuvanju kulturne baštine u RH ima i Registar kulturnih dobara. U Registru možemo pronaći svu baštinu koja je zaštićena, način zaštite, godinu, ustanovu u kojoj se nalazi i ostale bitne podatke.⁷ Uz temeljni zakon u RH, propisani su i zakoni koji se odnose direktno na baštinske ustanove, točnije na arhive, knjižnice i muzeje. Pomoću tih zakona, navedene ustanove, dobivaju specifičnije odredbe na koji način moraju provoditi zaštitu kada je u pitanju kulturno dobro. Arhivi, knjižnice i muzeji (AKM) su baštinske ustanove koje prikupljaju, čuvaju, obrađuju i daju na korištenje građu.⁸ Gradivo koje se nalazi u arhivima se definira kao odabrano

¹ Usp. Cifrić, Ivan; Trako Poljak, Tijana. Baština čovječanstva: održanje, korištenje i stvaranje. // Titius 6-7, 6-7(2014), str. 27-28. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/219723> (2020-09-05)

² Usp. Krtalić, Maja; Hasenay, Damir; Aparac-Jelušić, Tatjana. Upravljanje zaštitom pisane baštine u knjižnicama – teorijske pretpostavke. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011), str. 3. URL: [http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1145/vbh/God.54\(2011\),br.1/2](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1145/vbh/God.54(2011),br.1/2) (2020-09-13)

³ Usp. Ahmad AlGammal, Manar. Economics and Valorization of Cultural Heritage Evaluation of Cultural Heritage Benefits to Urban Socio Economic Development and Sustainability. 2007. str. 7. URL: https://www.academia.edu/6867981/1_Economics_and_Valorization_of_Cultural_Heritage_Evaluation_of_Cultural_Heritage_Benefits_to_Urban_Socio_Economic_Development_And_Sustainability (2020-09-13)

⁴ Usp. Dumbović Bilušić, Dubravka. Kulturna baština u Hrvatskoj pred novim izazovima. // Kvartal 10, 1-2(2013), str. 6-11. URL: <https://hrcak.srce.hr/175051> (2020-09-13)

⁵ Usp. Antolović, Jadran. Međunarodni ugovori o zaštiti kulturne baštine. Zagreb: Hadrian d.o.o., 2013. Str. 55-67. URL: <https://hadrian.hr/wp-content/uploads/2019/11/ME%C4%90UNARODNI-UGOVORI-O-ZA%C5%A0TITI-KULTURNE-BA%C5%A0TINE.pdf> (2020-09-14)

⁶ Usp. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. // Narodne novine 69(1999). URL: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (2020-09-13)

⁷ Usp. Pravilnik o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske. // Narodne novine 37(2001). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_04_37_652.html (2020-09-13)

⁸ Usp. Aparac-Jelušić, Tatjana. Digitalna baština u nacionalnim programima. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/aparac_1997_2.htm (2020-09-14)

dokumentarno gradivo koje ima trajnu vrijednost za kulturu i/ili druge djelatnosti te se to gradivo pretvara u digitalni oblik prateći smjernice propisane zakonom kako bi se očuvao original.⁹ Uz digitalizaciju, arhivi provode restauraciju i konzervaciju gradiva te se gradivo pohranjuje na odgovarajući način pazeći na mikroklimatske i ostale uvjete.¹⁰ Građa u knjižnicama koja se smatra kulturnim dobrom je građa koja je nastala do 1850. godine uz rukopise koji su nastali od strane lokalne i područne samouprave te od strane pravnih osoba u RH.¹¹ Zaštićenu pisanu građu knjižnica je dužna popisati i popis dostaviti Ministarstvu kulture (MK) od kojeg dobiva povratnu dokumentaciju o provedbi preventivne zaštite koju je dužna čuvati. Uz provođenje preventivne zaštite, knjižnica mora svu građu mikrofilmirati.¹² Muzeji svu građu koju posjeduju tretiraju kao kulturno dobro te se provedba zaštite nad pisanom baštinom provodi na sličan način kao i kod arhivskih ustanova.¹³ Cilj rada je definirati zakonski okvir zaštite pisane kulturne baštine u RH.

2. Baština – definicija i pojam

Baštiniti znači naslijediti nešto od nekoga, a baština, kao pojam, nastaje interakcijom kulture i prirode, odnosno, predstavlja naslijeđe i zajedničko dobro zajednice, društva ili čovječanstva.¹⁴ Baština, gledano s feudalnog aspekta, je imovina koja je naslijeđena od predaka, a obuhvaća očevinu i djedovinu kojom baštinik može slobodno raspolagati.¹⁵ Ljudski proizvod i ostavština koja je nastala pod utjecajem različitih tradicija i kultura, u određenom vremenu i na određenom području predstavlja našu baštinu danas. Iako je nastala u prošlosti, baština je ostavljena u naslijeđe i čuva se, vrednuje i koristi u sadašnjosti, a zbog njezinih vrijednosti pretpostavlja se da će iste radnje zajednica provoditi i u budućnosti. Stoga se može reći da je baština višedimenzionalna.¹⁶ Kulturna baština je od povijesnog, umjetničkog, arheološkog,

⁹ Usp. Zakon o arhivskom gradivu i arhivima. // Narodne novine 61(2018) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1265.html (2020-09-13)

¹⁰ Usp. Pravilnik o uvjetima smještaja, opreme, zaštite i obrade arhivskog gradiva te broju i strukturi stručnog osoblja arhiva. // Narodne novine 121(2019) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_121_2402.html (2020-09-13)

¹¹ Usp. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17(2019). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html (2020-09-13)

¹² Usp. Pravilnik o zaštiti knjižnične građe. // Narodne novine 52(2005). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_04_52_1001.html (2020-09-13)

¹³ Usp. Zakon o muzejima. // Narodne novine 110(2015). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_10_110_2121.html (2020-09-13)

¹⁴ Usp. Cifrić, Ivan; Trako Poljak, Tijana. Baština čovječanstva: održanje, korištenje i stvaranje. // Titius 6-7, 6-7(2014), str. 27-28. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/219723> (2020-09-05)

¹⁵ Baština. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=6230> (2020-09-13)

¹⁶ Usp. Cifrić, Ivan; Trako Poljak, Tijana. Nav. dj.

antropološkog, umjetničkog i znanstvenog značaja za čovječanstvo.¹⁷ Baština se može podijeliti na prirodna dobra i stvorena dobra. Prirodna baština nastala je utjecajem prirode, promjenama vremena i klime i drugih prirodnih čimbenika. U prirodna dobra svrstavamo mora, prašume, jezera, prirodne parkove i slično. Stvorena dobra nazivamo kulturnom baštinom, a ona su najčešće nastala interakcijom ljudi i prirode.¹⁸

2.1. Vrste kulturne baštine

Kulturna baština dijeli se na materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. Nadalje, materijalna se baština dijeli na pokretnu (slike, skulpture, rukopisi i sl.), nepokretnu (spomenici, arheološka nalazišta i sl.) i podvodnu (podvodne ruševine, olupine broda i sl.) kulturnu baštinu, dok pod nematerijalnu baštinu pripadaju usmene tradicije, rituali, izvedbene umjetnosti i slično.¹⁹ Pisana baština je prevladavajući oblik kulturne baštine koji je zabilježen na raznim materijalima. Gledajući s tradicionalnog stajališta, pisana baština se uglavnom odnosila na tiskana ili ručno zabilježena djela, točnije na rukopise i/ili knjige. Ako usporedimo tradicionalno i suvremeno poimanje pisane baštine, možemo zaključiti da se ona može pojaviti i na mediju koji nije papirnatog porijekla, stoga ju promatramo kao skup jedinica koje nose određenu informaciju i koja u sebi sadrže određenu baštinsku vrijednost.²⁰ Takvo shvaćanje pisane baštine je ključno za razumijevanje problematike rada.

2.2. Valorizacija kulturne baštine

Valorizacija ili vrednovanje prema definiciji Hrvatske enciklopedije znači utvrđivanje vrijednosti putem procesa procjene, tj. isticanje vrijednosti nečega.²¹ Iz toga bismo mogli zaključiti da je valorizacija kulturne baštine proces putem kojega se određuje vrijednost kulturne baštine te ističe njezin potencijal. Vrijednosti koje se vežu uz određeni predmet baštine razlikuju se ovisno o zajednicama. Upravo te vrijednosti, kada govorimo o valorizaciji kulturne baštine, mogu se podijeliti na unutarnju i instrumentalnu vrijednost. Unutarnja vrijednost predstavlja vrijednost samog kulturnog dobra, dok se instrumentalna vrijednost odnosi na estetsku, kulturnu, političku i obrazovnu vrijednost kulturnog dobra.²² Prema Forrestu,

¹⁷ Usp. Kulturna baština. Ministarstvo kulture RH. URL: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6> (2020-09-13)

¹⁸ Usp. Cifrić, Ivan; Trako Poljak, Tijana. Nav. dj.

¹⁹ Usp. Definition of cultural heritage. UNESCO. URL: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/> (2020-09-13)

²⁰ Usp. Krtalić, Maja; Hasenay, Damir; Aparac-Jelušić, Tatjana. Nav. dj., str. 3.

²¹ Usp. Valorizacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63777> (2020-09-13)

²² Ahmad AlGammal, Manar. Nav. dj., str. 7.

vrijednost djela može se izraziti kroz tri vrste vrijednosti kulturne baštine koje su jako bitne i koje su utjecale na razvoj mjera propisanih od strane UNESCO-a – izražajna vrijednost, povijesna vrijednost i ekonomska vrijednost. Izražajna vrijednost se odnosi na ljepotu objekta koja se može izraziti bojama, oblikom, kontrastom ili kontekstom ako se radi o materijalnoj baštini. Povijesna vrijednost se odnosi na informacije koje objekt donosi i pomoću kojih je moguće rekonstruirati povijesne događaje i prikupiti znanje o njima. Posljednja, ekonomska vrijednost se odnosi na materijal od kojeg je predmet napravljen, točnije na njegovu vrijednost.²³ Uz estetsku, povijesnu i ekonomsku vrijednost, možemo govoriti i o vrijednosti sadržaja, tj. informacijskoj vrijednosti koju nosi pisana baština. Vrijednosti pisane baštine uključuju korisnost sadržaja (utilitarna vrijednost), vrijednost sadržaja kao sastavnog dijela naše ljudske prirode i vrijednost za ponovnu uporabu sadržaja (sekundarna vrijednost). Sadržaj može imati primarnu i sekundarnu vrijednost koju identificira kreator ili korisnik djela. Primarne vrijednosti daju podatke tko je stvorio određeno djelo i zašto te se ona lako određuje dok određivanje sekundarne vrijednosti iziskuje podosta napora i vremena. Određivanjem sekundarne vrijednosti i njezinim vrednovanjem čuvamo vrijednost informacija koje se prenose te osiguravamo njihovo ponovno korištenje budućim korisnicima.²⁴

3. Pravna dimenzija zaštite kulturne baštine

Kulturna baština je priznata zakonom kao kategorija javnog dobra te se njezina zaštita regulira prema propisima i zakonskim aktima, strategijama i njihovim provedbama na međunarodnoj i nacionalnoj razini. Mjere zaštite i način očuvanja kulturne baštine osmišljavaju se nakon provedbe valorizacije. Zadaće u osmišljavanju novih politika i strategija očuvanja su unaprjeđenje znanja o baštini, učinkovitost zaštite, integriranje baštine u svakodnevicu i okruženje te veća dostupnost javnosti. Zaštitom baštine se bave baštinske ustanove, akademska zajednica, znanstvene organizacije, konzervatorske službe, lokalne zajednice te vlasnici i korisnici.²⁵

3.1. Međunarodni pravni okvir zaštite kulturne baštine

Na zakonski okvir zaštite kulturne baštine, u kojoj se nalazi i pisana baština mnogih zemalja, pa tako i RH, veliki utjecaj imaju UNESCO i IFLA. UNESCO (eng. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) je specijalizirano tijelo Ujedinjenih Naroda

²³ Usp. Forrest, Craig. *International law and the protection of cultural heritage*. London; New York: Routledge, 2010. Str. 4-6. URL: <https://books.google.hr/books?id=jiGoOcZXmJ0C&hl=hr> (2020-09-13)

²⁴ Usp. Smith, Abby. *Valuing preservation*. // *Library Trends* 56, 1 (2007), str. 10-16. URL: https://www.researchgate.net/publication/32958089_Valuing_Preservation (2020-09-13)

²⁵ Usp. Dumbović Bilušić, Dubravka. Nav. dj.

kojoj je jedan od ciljeva i zaštita kulturne i prirodne baštine čovječanstva.²⁶ Dok se UNESCO-ve smjernice i preporuke mogu primjenjivati u gotovo svim ustanovama AKM zajednice, IFLA-ine smjernice usmjerene su uglavnom prema knjižnicama. IFLA (eng. *International Federation of Library Associations and Institutions*) je samostalna neprofitna nevladina organizacija koja zagovara interese knjižničara i korisnika diljem svijeta. IFLA-in rad se očituje kroz sedam programa – opću bibliografsku kontrolu, zaštitu građe, slobodu protoka informacija i pristup istima, slobodu izražavanja, dostupnosti informacija, autorskim pravom i unaprjeđivanjem knjižničarstva. Međunarodni propisi i zakoni koji su važni za Republiku Hrvatsku su:

- niz UNESCO-ih smjernica i preporuka vezanih za zaštitu kulturne baštine,
- Konvencija o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, s provedbenim propisima, 1954.,
- Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, 1972.,
- Konvencija o sredstvima zabrane i sprječavanja neovlaštenog uvoza, izvoza i prijenosa vlasništva nad kulturnim dobrima, 1970.,
- IFLA-ine smjernice za očuvanje kulturne baštine.²⁷

UNESCO-ve smjernice, preporuke i konvencije važne su općenito za svjetsku baštinu, ali i za RH jer je i ona pronašla mjesto na UNESCO-ovoj listi. *Konvencija o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba, s provedenim propisima iz 1954.* u RH stupa na snagu 1991. godine, a određuje na koji način će se građa zaštititi ako dođe do oružanog sukoba i koje mjere je potrebno provesti prije same zaštite.²⁸ *Konvencija o zaštiti svjetske i prirodne baštine* potiče donošenje nacionalnih politika koje se odnose na zaštitu i očuvanje građe te potiče uključivanje zaštite u cjelovit program planiranja istih. Države članice, među kojima je i RH, prema *Konvenciji o sredstvima zabrane i sprječavanja neovlaštenog uvoza, izvoza i prijenosa vlasništva nad kulturnim dobrom*, obvezuju se da će uspostaviti službu za zaštitu kulturne baštine, osigurati odgovarajući proračun te između ostalog sprječavati i kažnjavati nezakonit promet kulturnim dobrima.²⁹

²⁶ Usp. UNESCO. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63191> (2020-09-13)

²⁷ Usp. Council of Europe portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/herein-system/unesco> (2020-09-13)

²⁸ Usp. Konvencija za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba od 14. svibnja 1954. i Protokol uz Konvenciju od 14. svibnja 1954. godine. // Narodne novine 6(2002). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_05_6_75.html (2020-09-14)

²⁹ Usp. Antolović, Jadran. Međunarodni ugovori o zaštiti kulturne baštine. Zagreb: Hadrian d.o.o., 2013. Str. 55-67. URL: <https://hadrian.hr/wp-content/uploads/2019/11/ME%C4%90UNARODNI-UGOVORI-O-ZA%C5%A0TITI-KULTURNE-BA%C5%A0TINE.pdf> (2020-09-14)

3.2. Zakonski okvir zaštite pisane baštine u Republici Hrvatskoj

Najvažniji zakon vezan uz kulturnu baštinu u RH je *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*. Navedenim zakonom se „uređuju vrste kulturnih dobara, uspostavljanje zaštite, obaveze i prava vlasnika, mjere zaštite i očuvanja, obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju, obavljanje upravnih i inspekcijskih poslova, rad i djelokrug Hrvatskog vijeća za kulturna dobra, financiranje zaštite i očuvanja kulturnih dobara i druga pitanja vezana za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara“. Kulturno dobro bez obzira pod čijim je vlasništvom bez obzira je li pod preventivnom zaštitom ili registracijom štiti se zakonom. Svrhe zaštite prema navedenom zakonu su očuvanje kulturnog dobra u izvornom stanju, stvaranje povoljnih uvjeta za opstanak kulturnog dobra i poduzimanje određenih mjera koji su potrebne za održavanje, sprječavanje radnje kojima bi se moglo izravno ili neizravno utjecati na promjenu oblika, svojstva, značenja ili izgleda te time ugrozila vrijednost kulturnog dobra. Pod pojmom zaštite kulturnog dobra podrazumijeva se provedba mjera zaštite pravne i stručne prirode. Čuvanje kulturnog dobra jest zapravo sustavno praćenje stanja i osiguravanja zaštite. Za sva kulturna dobra nadležno tijelo je dužno izraditi dokumentaciju u svrhu njegove zaštite i očuvanja.³⁰

3.3. Registar kulturnih dobara

Uz *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* važno je spomenuti i *Pravilnik o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske* kojim se propisuje oblik, sadržaj i način vođenja Registra. Pravilnikom se uređuju pitanja pripreme i donošenja rješenja o preventivnoj zaštiti kulturnih dobara, postupak utvrđivanja svojstva te evidencije kulturnih dobara. Registar kulturnih dobara RH predstavlja javnu knjigu kulturne baštine koju održava i vodi Ministarstvo kulture i medija (MKM).³¹ Registar se sastoji od tri liste:

- Lista zaštićenih kulturnih dobara,
- Lista kulturnih dobara nacionalnog značenja i
- Lista preventivno zaštićenih dobara.

Registar se sastoji od sadržaja koji se aktivno svakodnevno mijenja i nadopunjuje uzimajući u obzir nove postupke utvrđivanja svojstva kulturnog dobra i revizije rješenja o zaštiti kulturnih dobara. Javno objavljeni Registar nalazi se na mrežnim stranicama MKM, a sadrži sljedeće podatke:

³⁰ Usp. *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*. // Narodne novine 69(1999). URL: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (2020-09-13)

³¹ Usp. *Pravilnik o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske*. // Narodne novine 37(2001). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_04_37_652.html (2020-09-13)

- naziv kulturnog dobra,
- oznaku Liste na koju je kulturno dobro upisano,
- registarski redni broj,
- oznaku vrste kulturnog dobra,
- klasifikaciju,
- smještaj (adresa, naselje, grad, županija),
- autora/autore,
- vrijeme nastanka,
- nadležni konzervatorski odjel,
- sažeti opis i
- fotografiju kulturnog dobra.³²

Za svako kulturno dobro koje je upisano u Registar vodi se zbirka isprava koje se, uz ostalu dokumentaciju, prilaže u bazu podataka Registra. Svaki upis u Registar se u rok od 30 dana mora objaviti u Narodnim novinama.³³

4. Zaštita pisane baštine u AKM ustanovama Republike Hrvatske

Uz prethodno navedene zakone i pravilnike, u RH se donose zakoni, pravilnici i uredbe o postupanju s građom i zaštitom ovisno o kulturnoj djelatnosti. Arhivi, knjižnice i muzeji sve više preuzimaju zadaću zaštite i očuvanja kulturnih dobara. Za svaku od navedenih ustanova doneseni su zakoni i pravilnici koji propisuju način postupanja s građom.³⁴

4.1. Zaštita pisane baštine u arhivima

Pojam arhiv odnosi se na zbirku spisa i dokumenata, ali i na ustanovu koja se bavi prikupljanjem i čuvanjem gradiva, te pripremanjem istoga za korištenje. Arhivsko gradivo sastoji se od različitih dokumenata, spisa, isprava, knjiga i dr. koji su nastali djelovanjem pravnih fizičkih osoba i javnih ili privatnih ustanova.³⁵ Zakon prema kojem arhivske ustanove uređuju svoje poslovanje je *Zakon o arhivskom gradivu i arhivima (NN 61/18 i 98/19)* kojim se uređuje „zaštita i obrada javnog dokumentarnog i arhivskog gradiva, dostupnost i korištenje gradiva u arhivima, zaštita privatnog arhivskog gradiva, javna arhivska služba te nadležnosti i djelatnost

³² Usp. Registar kulturnih dobara. Ministarstvo kulture RH. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/registar-kulturnih-dobara-16371/16371> (2020-09-13)

³³ Usp. Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske. // Narodne novine 89(2011). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_07_89_1905.html (2020-09-14)

³⁴ Usp. Aparac-Jelušić, Tatjana. Nav. dj.

³⁵ Arhiv. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=3764> (2020-09-13)

arhiva.³⁶ Prema navedenom zakonu arhivsko gradivo definira se kao odabrano dokumentarno gradivo koje je od trajne vrijednosti za kulturu, povijest, znanost ili druge djelatnosti. Članak 8. propisuje pretvorbu gradiva u digitalni oblik zbog zaštite i očuvanja originala, te zbog dostupnosti gradiva u budućnosti. Pretvorba gradiva u digitalni oblik mora biti obavljena sukladno propisanome Zakonu.³⁷ Arhivi se također vode i *Pravilnikom o uvjetima smještaja, opreme, zaštite i obrade arhivskog gradiva, broju i strukturi stručnog osoblja arhiva (NN 121/19)*, te *Pravilnikom o zaštiti i čuvanju arhivskog i registraturnog gradiva izvan arhiva (NN 63/04)*. Prema članku 3. *Pravilnika o uvjetima smještaja, opreme, zaštite i obrade arhivskog gradiva, broju i strukturi stručnog osoblja arhiva*, arhivi bi trebali imati primjeren prostor za smještaj gradiva te radni prostor i prostor za korištenje gradiva uz trajan izvor sredstava za održavanje. Članak 6. nadalje propisuje da se arhivsko gradivo koje se nalazi na papiru treba čuvati u spremištima u kojima relativna vlažnost zraka ne odstupa od 45 do 55 % pri temperaturi od 16 do 20 °C. Spremišta u kojima se nalazi arhivsko gradivo treba održavati čistima i prohodnima.³⁸ Arhivi, uz pohranjivanje gradiva u spremišta, bave se restauracijom i konzervacijom. Restauracija je obnavljanje, tj. vraćanje na stari oblik uz namjeru sprječavanja propadanja i daljnjeg širenja oštećenja³⁹ dok se konzerviranje odnosi na održavanje i očuvanje predmeta u postojećem stanju.⁴⁰ Ustanove arhiva koje obavljaju restauraciju i konzervaciju bi trebale imati potpuno opremljen i uređen laboratorij sa spremištem za sigurnu pohranu gradiva koje je primljeno na restauriranje i/ili konzerviranje. Potrebno je provjeravati ispravnost opreme kako ne bi došlo do dodatnog oštećenja ili potpunog uništenja gradiva koje je pristiglo na obradu.⁴¹

4.2. Zaštita pisane baštine u knjižnicama

Knjižnica je javna ustanova koja sustavno odabire, prikuplja, obrađuje, pohranjuje, priprema i zaštićuje građu, te ju daje na korištenje. Navedene poslove obavlja stručno osoblje knjižnice.⁴²

³⁶ Zakon o arhivskom gradivu i arhivima. // Narodne novine 61(2018) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1265.html (2020-09-13)

³⁷ Usp. Iato.

³⁸ Usp. Pravilnik o uvjetima smještaja, opreme, zaštite i obrade arhivskog gradiva te broju i strukturi stručnog osoblja arhiva. // Narodne novine 121(2019) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_121_2402.html (2020-09-13)

³⁹ Restauracija. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52546> (2020-09-13)

⁴⁰ Konzervacija. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68887> (2020-09-13)

⁴¹ Usp. Pravilnik o uvjetima smještaja, opreme, zaštite i obrade arhivskog gradiva te broju i strukturi stručnog osoblja arhiva. Nav.dj.

⁴² Usp. Knjižnica. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32130> (2020-09-13)

Pod knjižničnu građu svrstavaju se svaki jezični, slikovni ili zvučni dokumenti koji se nalaze na lako prenosivom materijalu ili u elektronički čitljivom obliku, a koji nose podatke informacijskog, umjetničkog, znanstvenog ili stručnog sadržaja. Građa bi trebala biti proizvedena u više primjeraka te namijenjena javnom korištenju. Pod knjižničnu građu se ubrajaju i rukopisi koje knjižnica posjeduje u svome fondu i koje daje na raspolaganje korisnicima.⁴³ Neovisno o vrsti i sadržaju, sve knjižnice u RH provode *Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti* (NN 17/19, 98/19). Uz razne zadaće koje su propisane navedenim zakonom, knjižnice su dužne osigurati zaštitu i očuvanje knjižnične građe koja ima svojstvo kulturnog dobra. Prema navedenom Zakonu, „knjige i ostala tiskana građa (novine, časopisi, plakati i dr.) nastala do 1850. godine te sva rukopisna građa javnih knjižnica i knjižnica u sustavu pravnih osoba kojima su osnivači Republika Hrvatska i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe u njihovu pretežitom vlasništvu imaju status kulturnog dobra, a katalozi ove knjižnične građe navedenih knjižnica sastavni su dio Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske koji se vodi u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita i očuvanje kulturnih dobara.“⁴⁴ Status kulturnog dobra posjeduje i nacionalna zbirka knjižnične građe Croatica.⁴⁵ Jedan od važnijih pravilnika u kojima se spominje zaštita pisane baštine je *Pravilnik o zaštiti knjižnične građe* koji propisuje način evidentiranja i popisivanja, postupanja i načina korištenja zaštićene građe. Prema pravilniku knjižnice su dužne popisati zaštićenu građu i taj popis dostaviti MKM, točnije Upravi za zaštitu kulturne baštine i Konzervatorskom odjelu kako bi se moglo donijeti rješenje o preventivnoj zaštiti ili o utvrđivanju sredstava kulturnog dobra. Dobiveno rješenje knjižnice su obavezne čuvati, kao i svu dokumentaciju o dotičnoj građi. Knjižnice koje u svome fondu posjeduju zaštićenu građu moraju je mikrofilmirati te ju čuvati u optimalnim mikroklimatskim uvjetima. Mikrofilm se radi u dvije kopije, jedna predstavlja sigurnosnu kopiju, a druga radnu koja je namijenjena potrebama korisnika i koja se može kopirati, odnosno skenirati na film ili papir isključivo na uređajima za snimanje stare građe. Zaštićena građa se ne smije dati na korištenje u svome izvornom obliku niti se može posuđivati u bilo kojem smislu, osim ako korisnik ne podnese pisani zahtjev koji je u skladu sa svrhom za koju se građa koristi ili ako je u pitanju istraživački ili znanstveni rad te kada je njezino korištenje od velike važnosti za realizaciju znanstvenih, kulturnih, povijesnih ili obrazovnih namjera. Odluku o dopuštenju korištenja zaštićene građe donosi ravnatelj ili

⁴³ Usp. Knjižnična građa. // Proleksis enciklopedija online, 2012. URL: <https://proleksis.lzmk.hr/53707/> (2020-09-13)

⁴⁴ Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17(2019). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html (2020-09-13)

⁴⁵ Usp. Isto.

voditelj knjižnice uz prethodnu konzultaciju s konzervatorom ili samim Konzervatorskim odjelom MKM. Posudba je također moguća ako je u pitanju izlaganje građe. Prije izlaganja potrebno je mikrofilmirati i dokumentiranje građe te se tada vodi računa o očuvanosti i stanju, sigurnosti prostora u kojemu će se izlagati, vitrinama za izlaganje, mikroklimatskim uvjetima, materijalima podloška i slično. Prilikom posudbe važno je postaviti odgovornu osobu / konzervatora koji će se brinuti o osiguranju potrebnih uvjeta tijekom posudbe, transporta i samog povratka građe u matičnu ustanovu. Zahtjev za posudbu zaštićene građe potrebno je poslati najkasnije tri mjeseca prije izložbe ili ako se radi o većem broju primjeraka zaštićene građe najkasnije godinu dana prije planiranog termina izložbe kako bi se građa mogla na vrijeme pripremiti.⁴⁶

4.3. Zaštita pisane baštine u muzejima

Pojam muzej se od srednjeg vijeka koristi kao naziv za ustanovu u kojoj se pohranjuju umjetnički i/ili kulturno-povijesni predmeti. Zbirke i predmeti se u muzeju čuvaju, proučavaju i izlažu korisnicima prema određenom sustavu koji može biti kronološki ili tematski. Muzeji se dijele na znanstvene (arheološki, povijesni, tehnički, prirodoslovni i sl.) i umjetničke muzeje kod kojih je djelatnost usmjerena prvenstveno na djela likovne umjetnosti.⁴⁷ Muzeji se organiziraju prema *Zakonu o muzejima (NN 61/18, 98/19)* koji „uređuje uvjete i način obavljanja muzejske djelatnosti, ustrojstvo i djelokrug muzeja, pribavljanje i obradu muzejske građe i vođenje muzejske dokumentacije te druga pitanja od značenja za obavljanje muzejske djelatnosti u svrhu zaštite i promicanja općeljudske i nacionalne kulturne i prirodne baštine.“⁴⁸ Muzejska dokumentacija i građa tretira se kao kulturno dobro te se nad njima provode propisi o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Muzeji, galerije i zbirke koje se nalaze u posjedu pravnih osoba dužni su redovito unositi muzejske predmete u inventarnu knjigu i voditi ostalu dokumentaciju koja je potrebna o dotičnoj muzejskoj građi i djelatnosti. Uz to su dužni tu aktivnost prijaviti nadležnom tijelu zbog uspostavljanja zaštite koja će biti u skladu s propisima o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Prilikom upisa u inventarnu knjigu, predmeti i zbirke dobivaju status kulturnog dobra, a inventarna knjiga postaje sastavni dio Registra kulturnih dobara RH.⁴⁹ Provode se i odredbe propisane *Pravilnikom o stručnim i tehničkim standardima*

⁴⁶Usp. Pravilnik o zaštiti knjižnične građe. // Narodne novine 52(2005). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_04_52_1001.html (2020-09-13)

⁴⁷Usp. Muzej. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42619> (2020-09-13)

⁴⁸Zakon o muzejima. // Narodne novine 110(2015). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_10_110_2121.html (2020-09-13)

⁴⁹Usp. Isto.

za određivanje vrste muzeja, za njihov rad, te za smještaj muzejske građe i muzejske dokumentacije (30/06). U članku 27. stoji da su muzeji dužni provoditi nad muzejskom građom i dokumentacijom preventivnu zaštitu koja obuhvaća osiguravanje odgovarajućih mikroklimatskih uvjeta, svjetlosnih uvjeta, uništavanje nametnika, kontroliranje ljudi, prevenciju djelovanja štetnih tvari te druge preventivne postupke. Takva vrsta zaštite provodi se u svim prostorijama muzeja – čuvaonicama, izložbenim prostorima, radionicama, knjižnicama, arhivima i u transportu. Kao obavezna mjera zaštite nameće se i fotografiranje svakog muzejskog predmeta, što podrazumijeva i predmete zaštićene pisane baštine te mikrofilmiranje inventarnih knjiga uz redovitu zaštitu digitalnih podataka kako bi se osigurala njihova trajnost.⁵⁰ Muzejska građa i dokumentacija daje se na uvid zbog stručne obrade, izlaganja, objavljivanja ili za potrebe nastave, a uvid je moguć samo osobi koja je podnijela zahtjev. U pravilu se muzejska građa i dokumentacija daju na uvid u obliku preslika ili snimaka jer se oni štite kao kulturno dobro i na njih se primjenjuju zakoni i propisi o zaštiti kulturnih dobara.⁵¹

⁵⁰ Usp. Pravilnik o stručnim i tehničkim standardima za određivanje vrste muzeja, za njihov rad, te za smještaj muzejske građe i muzejske dokumentacije. // Narodne novine 30(2006). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_03_30_718.html (2020-09-13)

⁵¹ Usp. Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja uvida u muzejsku građu i muzejsku dokumentaciju. // Narodne novine 115(2001). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_12_115_1913.html (2020-09-14)

5. Zaključak

Kulturna baština zajedno sa svim svojim vrijednostima predstavlja nasljeđe pojedinca, naroda i sveukupnog čovječanstva. Za nju se može reći da je više višedimenzionalna jer je nastala u prošlosti, naslijeđena je, koristi se i štiti u sadašnjosti, a zbog svojih vrijednosti koje posjeduje nužno ju je očuvati i za buduće generacije i korisnike. Baštinu treba zaštititi od propadanja neovisno u kojem se obliku pojavljuje ili na kakvom je materijalu. Zaštita baštine, pogotovo pisane baštine, je prilično složen postupak, ali od velike važnosti i nužno ju je provoditi svakodnevno jer se putem pisane baštine prenose kulturne vrijednosti. Kroz pisanu baštinu dobivamo niz važnih informacija o svim aspektima života ljudi u prošlosti i ona je bitna komponenta bez koje ne bismo uspjeli razumjeti život i životne navike u sadašnjosti. Mnoga međunarodna, nacionalna i lokana tijela nastoje propisati i provoditi zakone, norme i pravila koje će koristiti u procesu zaštite, razvoja kulture i u konačnici rezultirati čuvanjem baštine. UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) i IFLA (*International Federation of Library Associations and Institutions*) djeluju na međunarodnoj razini. UNESCO-ve smjernice i pravila mogu se primijeniti u svim ustanovama AKM zajednice, dok IFLA-ine smjernice su fokus postavile samo na knjižnice. UNESCO i IFLA ostavile su trag i u osmišljavanju zakona u Republici Hrvatskoj (RH). U RH djeluje Ministarstvo kulture i medija (MKM) uz Upravu za zaštitu kulturne baštine i Hrvatsko vijeće za kulturna dobra. Navedene ustanove nastoje što bolje nadzirati provedbu propisanih zakona o zaštiti baštine i kulturnih dobara. Uz njih se iskazuju i ustanova kao što su arhivi, knjižnice i muzeji (AKM). Stručnjaci koji rade u spomenutim ustanovama i koji su dio AKM zajednice općenito, bave se prikupljanjem, pohranom, obradom, restauriranjem i davanjem na korištenje baštine ustanovama ili pojedincima koji su to od njih zatražili. Uz sve mjere zaštite koje su propisane navedenim zakonima u radu, stručnjaci su svjesni da čak i uz sav uloženi trud ne mogu protiv prirodnog starenja i propadanja baštine, ali isto tako su svjesni da taj proces mogu usporiti. Spomenute ustanove nastoje što bolje provoditi propisane zakone i norme te ih svakodnevno usavršavaju i traže nove načine kako bi unaprijedili već postojeću zaštitu. Možemo zaključiti da baštinske ustanove RH imaju razvijenu zakonsku regulativu pomoću kojih uređuju svoje poslovanje i djelatnost te je pohvalno i vrijedno spomenuti da te ustanove posjeduju i odjele za restauraciju i konzervaciju. Restauratorski i konzervatorski odjeli od velike su važnosti za zaštitu baštine. Oni, ukratko rečeno, nastoje održati građu u originalnom i očuvanom stanju.

Složenost zaštite pisane baštine ne možemo u potpunosti shvatiti samo proučavanjem zakonskih okvira zaštite u RH. Naime, načini zaštite i mjere koje je potrebno poduzeti kako bi se pisana baština zaštitila od daljnjeg propadanja, bilo to uzrokovano prirodnim štetnicima ili učinjeno namjerno od strane ljudi, nedovoljno su objašnjene u svim navedenim zakonima koji se provode u RH. Zakonski okvir koji je zadužen za reguliranje i propisivanje načina zaštite odnosi se na svu kulturnu baštinu te je ponekada teško izvući dijelove zakona koji se direktno odnose na jednu vrstu kulturnog dobra, u ovome slučaju pisane baštine. Da bismo u potpunosti razumjeli složenost zaštite pisane baštine, uz proučavanje zakonskih okvira potrebno je proučiti i ostale aspekte, pri tome misleći na etičke kodekse i organizacijske okvire koji su potrebni u provođenju zaštite.

6. Literatura

Ahmad AlGammal, Manar. Economics and Valorization of Cultural Heritage Evaluation of Cultural Heritage Benefits to Urban Socio Economic Development and Sustainability. 2007. str. 7. URL:

https://www.academia.edu/6867981/1_Economics_and_Valorization_of_Cultural_Heritage_Evaluation_of_Cultural_Heritage_Benefits_to_Urban_Socio_Economic_Development_And_Sustainability (2020-09-13)

Antolović, Jadran. Međunarodni ugovori o zaštiti kulturne baštine. Zagreb: Hadrian d.o.o., 2013. Str. 55-67. URL: <https://hadrian.hr/wp-content/uploads/2019/11/ME%C4%90UNARODNI-UGOVORI-O-ZA%C5%A0TITI-KULTURNE-BA%C5%A0TINE.pdf> (2020-09-14)

Aparac-Jelušić, Tatjana. Digitalna baština u nacionalnim programima. URL:

http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/aparac_1997_2.htm (2020-09-14)

Arhiv. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=3764> (2020-09-13)

Baština. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=6230> (2020-09-13)

Cifrić, Ivan; Trako Poljak, Tijana. Baština čovječanstva: održanje, korištenje i stvaranje. // Titius 6-7, 6- 7(2014), str. 27-28. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/219723> (2020-09-13)

Council of Europe portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/herein-system/unesco>

Definition of cultural heritage. UNESCO. URL:

<http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/> (2020-09-13)

Dumbović Bilušić, Dubravka. Kulturna baština u Hrvatskoj pred novim izazovima. // Kvartal 10, 1-2(2013), str. 6-11. URL: <https://hrcak.srce.hr/175051> (2020-09-13)

Forrest, Craig. International law and the protection of cultural heritage. London; New York: Routledge, 2010. Str. 4-6. URL: <https://books.google.hr/books?id=jiGoOcZXmJ0C&hl=hr> (2020-09-13)

Knjižnica. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32130> (2020-09-13)

Knjižnična građa. // Proleksis enciklopedija online, 2012. URL: <https://proleksis.lzmk.hr/53707/> (2020-09-13)

Konvencija za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba od 14. svibnja 1954. i Protokol uz Konvenciju od 14. svibnja 1954. godine. // Narodne novine 6(2002). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_05_6_75.html (2020-09-14)

Konzervacija. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68887> (2020-09-13)

Krtalić, Maja; Hasenay, Damir; Aparac-Jelušić, Tatjana. Upravljanje zaštitom pisane baštine u knjižnicama – teorijske pretpostavke. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011), str. 3. URL: [http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1145/vbh/God.54\(2011\),br.1/2](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1145/vbh/God.54(2011),br.1/2) (2020-09-13)

Kulturna baština. Ministarstvo kulture RH. URL: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6> (2020-09-13)

Muzej. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42619> (2020-09-13)

Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske. // Narodne novine 89(2011). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_07_89_1905.html (2020-09-14)

Pravilnik o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske. // Narodne novine 37(2001). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_04_37_652.html (2020-09-13)

Pravilnik o stručnim i tehničkim standardima za određivanje vrste muzeja, za njihov rad, te za smještaj muzejske građe i muzejske dokumentacije. // Narodne novine 30(2006). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_03_30_718.html (2020-09-13)

Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja uvida u muzejsku građu i muzejsku dokumentaciju. // Narodne novine 115(2001). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_12_115_1913.html (2020-09-14)

Pravilnik o uvjetima smještaja, opreme, zaštite i obrade arhivskog gradiva te broju i strukturi stručnog osoblja arhiva. // Narodne novine 121(2019) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_121_2402.html (2020-09-13)

Pravilnik o zaštiti knjižnične građe. // Narodne novine 52(2005). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_04_52_1001.html (2020-09-13)

Registar kulturnih dobara. Ministarstvo kulture RH. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/registar-kulturnih-dobara-16371/16371> (2020-09-13)

Restauracija. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=52546> (2020-09-13)

Smith, Abby. Valuing Preservation. // Library Trends 56, 1 (2007), str. 10-16. URL: https://www.researchgate.net/publication/32958089_Valuing_Preservation (2020-09-13)

UNESCO. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63191> (2020-09-13)

Valorizacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63777> (2020-09-13)

Zakon o arhivskom gradivu i arhivima. // Narodne novine 61(2018) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1265.html (2020-09-13)

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17(2019). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html (2020-09-13)

Zakon o muzejima. // Narodne novine 110(2015). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_10_110_2121.html (2020-09-13)

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. // Narodne novine 69(1999). URL: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (2020-09-13)